SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 92/2021-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [redacted], proti uzneseniu Okresného súdu Humenné č. k. 8 P 133/2017 z 23. augusta 2019 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. novembra 2019 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 10 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a podľa čl. 32 ods. 4 listiny, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, práva spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a priznať jej náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva nasledovný stav veci:

3. Napadnutým rozhodnutím bola v konaní o úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu podľa § 102 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku uložená sťažovateľke (matke dieťaťa)

poriadková pokuta vo výške 200 eur, ktorú bola povinná zaplatiť do 3 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia.

4. Napadnuté rozhodnutie je odôvodnené tým, že sťažovateľka nereagovala na písomné predvolania, maily ani telefonáty znalkyne, ktorá bola v konaní poverená vypracovaním znaleckého posudku. V konkrétnosti okresný súd dôvodí, že *„[m]atka bola v uznesení, ktorým súd pribral do konania znalkyňu poučená o tom, že účastníci konania sú povinní pri vypracovaní znaleckého posudku riadiť sa pokynmi znalkyne, na jej vyzvanie dostaviť sa na miesto ňou určené, predložiť jej požadované doklady pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty alebo predvedenia. Tým, že matka nereaguje na písomné predvolania, emaily a ani telefonáty znalkyne, sťažuje postup v tomto konaní, čím dochádza k jeho zbytočnému predĺženiu a preto súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia a uložil matke poriadkovú pokutu.“*.

5. Skutkovým základom pre rozhodnutie mali byť tri oznámenia znalkyne zo 7. júna 2019, 12. júna 2019 a 25. júla 2019 adresované okresnému súdu, z ktorých bolo súdom abstrahované, že znalkyňa bola ochotná vycestovať z [redacted] v Českej republike, kde matka s dcérou toho času žije, pre účely vykonania znaleckého vyšetrenia dieťaťa. Znalkyňa sa pokúšala skontaktovať s právnym zástupcom sťažovateľky, ktorý na telefonickú ani mailovú komunikáciu nereagoval. Ani sťažovateľka nereagovala na písomné predvolanie znalkyne (doručované na adresu sťažovateľkiných rodičov, kde sa podľa informácií zo spisu občas s dcérou zdržiava). Znalkyňa teda v poslednom z práve uvedených podaní okresnému súdu oznámila, že znalecké vyšetrenie sa neuskutočnilo z dôvodu, že sťažovateľka ani jej právny zástupca s ňou nekomunikujú, na základe čoho okresný súd pristúpil k uloženiu poriadkovej pokuty.

II.
Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka pred ústavným súdom namieta, že oznámenia znalkyne adresované okresnému súdu nebolo možné považovať za riadne a včasné predvolanie na úkon. Navyše, súd pri uložení poriadkovej pokuty vychádzal iba z jednostranného vyjadrenia znalkyne. Sťažovateľka nemala možnosť na tvrdenia znalkyne reagovať. Z napadnutého rozhodnutia nie sú zrejmé skutočnosti, na základe ktorých boli subjektívne vyjadrenia znalkyne súdom aprobované (subjektívne tvrdenia znalkyne sú teda skutkovo nepodložené). Jediné predvolanie na znalecké vyšetrenie, ktoré bolo sťažovateľke doručené, bolo treba považovať za ničotné, pretože jej bolo doručené až po termíne vyšetrenia. Okresnému súdu je tiež známe, že miestnosť (na Mestskom úrade [redacted]), v ktorej sa malo vyšetrenie uskutočniť, je z dôvodu prebiehajúceho archeologického prieskumu nedostupná. Použitie sankcie zo strany okresného súdu je teda založené skôr na demonštrácii moci okresného súdu než adekvátne situácii.

7. Počas plynutia lehoty na podanie ústavnej sťažnosti proti napadnutému rozhodnutiu okresný súd sťažovateľke neumožnil nahliadnutie do spisu. Sťažovateľke bolo súdom telefonicky oznámené, že odo dňa podania žiadosti o nahliadnutie sa spis nachádza u znalkyne a žiadosť je založená v zbernom spise. Sťažovateľka je presvedčená, že okresný súd takto zastiera svoje pochybenie spočívajúce v uložení poriadkovej pokuty. Zdôrazňuje tiež absenciu legitímneho cieľa, ktorý by mal odôvodňovať neposkytnutie informácií obsiahnutých v súdnom spise, a to aj keby musel byť spis pre tento účel vyžiadaný od znalkyne späť. Počínanie okresného súdu

tak sťažovateľku podstatne vylúčilo z možnosti argumentácie, teda unesenia bremena tvrdenia a dôkazu pred ústavným súdom.

8. Za neadekvátnu považuje sťažovateľka aj výšku poriadkovej pokuty, a to z dôvodu, že je pre ňu likvidačná. Na zaplatenie poriadkovej pokuty si musela požičať finančné prostriedky, pretože je na rodičovskej dovolenke s druhým dieťaťom. Súd majetkové pomery sťažovateľky vôbec nebral na zreteľ.

III.
Postup v konaní

9. Uznesením č. k. III. ÚS 92/2021 zo 4. februára 2021 bola ústavná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vo zvyšnej časti namietaného porušenia práv bola sťažnosť odmietnutá pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí.

10. Ústavný súd vyzval účastníkov konania na vyjadrenie k obsahu prijatej ústavnej sťažnosti.

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

11. Okresný súd k sťažnosti uviedol, že počas konania bolo potrebné vykonať znalecké dokazovanie, a preto 3. septembra 2018 pribral do konania detskú psychologičku. Už 23. januára 2019 psychologička súdu avizovala, že matka sa k znaleckému posúdeniu stavia obštrukčne (ospravedlňuje neúčasť na znaleckom vyšetrení tehotenstvom). Keďže matka preukázala, že priebeh tehotenstva matky je rizikový (ospravedlnenie z 18. januára 2019) a zároveň znalkyni navrhla, aby sa znalecké dokazovanie vykonalo v mieste bydliska sťažovateľky (Česká republika), a to po vzájomnej dohode kedykoľvek, znalkyňa na návrh pristúpila.

12. Súd teda oslovil otca maloletej, či je ochotný zúčastniť sa znaleckého dokazovania v Českej republike. Otec súhlasil. Zároveň požiadal Mestský úrad [redacted] o poskytnutie súčinnosti – poskytnutie samostatnej miestnosti pre účel vyšetrenia. Mestský úrad súhlasil a požiadal iba o oznámenie presného termínu vyšetrenia.

13. Znalkyňa 7. júna 2019 súdu avizovala, že sa opakovane pokúšala kontaktovať matku prostredníctvom jej právneho zástupcu. Na telefónnom čísle a mailovej adrese uvedenej v spise nik nereagoval. Napokon matke zaslala písomné predvolanie, v ktorom žiadala, aby jej bolo oznámené, kedy po pôrode bude spôsobilá zúčastniť sa znaleckého vyšetrenia. Nik nereagoval.

14. Súd 14. júna 2019 písomne požiadal matku, aby mu oznámila, prečo nereaguje na výzvy znalkyne, a aby mu oznámila, či sa 8. júla 2019 zúčastní vyšetrenia na mestskom úrade.

15. Znalkyňa súdu 3. júla 2019 oznámila, že v dôsledku obštrukčného správania matky a jej právneho zástupcu nebude cestovať do Českej republiky na výkon znaleckého vyšetrenia, pretože na ňom nemá potvrdenú účasť. Zároveň súdu oznámila, že z dôvodu nespolupráce bude trvať na tom, aby sa znalecké vyšetrenie konalo v jej ambulancii.

16. Na základe uvedeného bola matke 23. augusta 2019 udelená poriadková pokuta vo výške 200 eur (pri maximálnej hranici 500 eur, pozn.).

17. V reakcii na to právny zástupca matky 24. septembra 2019 súdu oznámil, že matka je ochotná sa podrobiť znaleckému vyšetreniu v októbri až novembri 2019 na Mestskom úrade v [redacted]

18. Znalkyňa súdu 26. novembra 2019 oznámila, že matka s dcérou boli predvolané na vyšetrenie 25. novembra 2019. Na vyšetrenie sa nedostavili, nekontaktovali ju ani sa neospravedlnili. Znaleckému vyšetreniu sa podrobil otec maloletej.

19. Na základe uvedeného okresný súd konštatuje, že matke vyšiel v maximálnej miere v ústrety. Pokiaľ by jej aj bolo doručené predvolanie na vyšetrenie po termíne (ako to tvrdí v sťažnosti), v komunikácii so znalkyňou jej to nebránilo. Súd zároveň konštatuje, že ide o konanie vo veci maloletého dieťaťa, kde je jeho povinnosťou postupovať efektívne, a to obzvlášť v prípade, keď sa matka s dcérou presťahovala do iného štátu a otec mal možnosť stretnutí s maloletou veľmi obmedzenú.

20. V závere súd vyjadril súhlas s upustením od ústneho prejednania ústavnej sťažnosti.

III.2. Replika sťažovateľky:

21. Sťažovateľka sa k veci viac nevyjadrila.

22. Keďže argumentácia účastníkov konania bola čo sa týka dôvodov vyčerpaná, ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od konania ústneho pojednávania vo veci samej, pretože od neho nebolo možné očakávať jej ďalšie objasnenie.

IV.
Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

23. Podstatou námietok sťažovateľky je zaujatý prístup okresného súdu k uloženiu poriadkovej pokuty. Okresný súd zastiera nedostatočný skutkový základ pre uloženie pokuty nesprístupnením informácií zo spisu. A napokon sťažovateľka považuje výšku uloženej pokuty za neadekvátnu jej majetkovým pomerom.

24. Zaujatosť okresného súdu má spočívať v tom, že pri uložení poriadkovej pokuty jednostranne aproboval oznámenia súdnej znalkyne o tom, že sťažovateľka sa k vykonaniu znaleckého dokazovania stavia obštrukčne a sťažovateľke nedal priestor na tvrdenia znalkyne reagovať.

25. Vo vyjadreniu k ústavnej sťažnosti okresný súd podrobne chronologicky popisuje sled udalostí, na základe ktorých dospel k záveru o obštrukčnom správaní nielen sťažovateľky, ale aj jej právneho zástupcu. Ústavný súd nemá postupu okresného súdu, pokiaľ ide o jeho férovosť, čo vytknúť a súhlasí s tvrdením, že vyšiel sťažovateľke maximálne v ústrety. Pokiaľ sa sťažovateľka sťažuje na to, že na tvrdenia znalkyne nemala možnosť reagovať, ústavný súd konštatuje, že túto možnosť jej v plnom rozsahu doprial po prijatí veci na ďalšie konanie, pričom jej odmlka bez udania dôvodu bola rovnaká ako v konaní pred všeobecným súdom.

26. Polemika sťažovateľky o ničotnom predvolaní na znalecké vyšetrenie je pre uloženie poriadkovej pokuty irelevantná, pretože to zďaleka nebol jediný pokus súdu či znalkyne primäť sťažovateľku podrobiť sa znaleckému vyšetreniu. Každý z takýchto pokusov skončil na vyhýbavom

správaní či zatajovaní sa. Cieľom uloženia poriadkovej pokuty je obdobnému správaniu zamedziť, čo sa v konaní podarilo iba čiastočne. Po uložení poriadkovej pokuty sťažovateľka prejavila ochotu sa znaleckému vyšetreniu podrobiť, avšak reálne sa na úkon opäť bez udania dôvodu nedostavila.

27. Pasáž ústavnej sťažnosti, ktorou sťažovateľka tvrdí neunesenie dôkazného bremena pre nesprístupnenie informácií zo spisu, ústavný súd považuje v dôsledku jej prejaveného správania za klišé, pretože sťažovateľka ústavnému súdu neuviedla presné skutkové okolnosti ani postupu súdu, ani znalkyne, o ktorých musela mať vedomosť (napr. bola jej doručená výzva okresného súdu, ktorou bola vyzvaná na zdôvodnenie obštrukčného správania a vyjadrenie sa k účasti na stanovenom termíne znaleckého vyšetrenia; porovnaj bod 14 tohto rozhodnutia). Pri príležitosti vyjadriť sa k veci znovu (po uznesení o prijatí) nedostatok informácií zo spisu netvrdí. Pokuta bola stanovená na hranici približne 1/3 maximálnej sadzby, čo sa bez ďalších okolností nejaví arbitrárne. Ostatné tvrdenia v ústavnej sťažnosti sú nepodložené.

28. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05). Posudzovaný prípad uvedené kritériá nespĺňa. Z uvedeného dôvodu nebolo ústavnej sťažnosti vyhovené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2021

Robert Šorl
predseda senátu